1 www.DigDag.dk

Ulrich Alster Klug - 2014 - www.dannebrog.biz - ulrich@dannebrog.biz

Som historisk kildeforsker er man nødt til at kunne finde frem til et givet steds tilhørsforhold til forskellige administrative enheder gennem tiderne. Ellers må man gætte sig frem f.eks. mht. hvilket retsbetjentembede stedet hørte under hvornår.

Her er *DigDag* redningen. *DigDag* er et interaktivt administrationshistorisk kortværk på internettet. Det er opstået som et samarbejde mellem Geodatastyrelsen (det tidligere Kortog Matrikelstyrelsen) og Københavns Universitet og Rigsarkivet. Og også her er Danmark vist det land i verden, der er længst fremme, idet *DigDag* vist er det første hjælpemiddel af sin art.

DigDag fungerer ikke korrekt på *Internet Explorer*, så brug en anden browser, f.eks. *Google Chrome*, der kan downlades fra www.google.com og er gratis. *FaceBook* fungerer for resten hurtigere i *Google Chrome* end i *Internet Explorer*.

Det er desværre endnu ikke alle administrative enheder, der kan vises på kortene.

1.1 www.digdag.dk

Forsiden ser sådan ud:

Bjælken foroven giver disse muligheder:

1.1.1 Søg på kort

Lader dig vælge hvilken administrativ enhed, du vil se på kortet samt at zoome ind.

1.1.2 Søg på stednavne

Her kan du undersøge hvor et stednavn findes i landet. Man skal ikke regne med, at stednavne fra de senere i København og købstæderne indlemmede områder findes i databasen.

1.1.3 Søg på dobbeltkort

Denne mulighed er den, jeg altid benytter, idet man her kan sammenligne to administrative enheder, f.eks. sogn og herredsfogedembede.

1.1.4 <u>Om DigDag</u>

Her kan man finde mere information om projektet, især er punktet *Enhedstyper* interessant, da de forskellige administrative enheders historik og formål beskrives.

1.1.5 Vejledning

Giver vejledning i søgning

1.1.6 <u>Downloads</u>

Giver nogle databasefiler mv. til download. Jeg tror, man skal være ret EDB-nørdet for an anvende dem.

1.1.7 Ikonerne for navigation på kortene

Til højre for kortet findes disse ikoner, som du kan bruge til valg og navigation: HVAD BETYDER IKONERNE?

	Vis enheds udstrækning på kort. Viser den valgte enheds geografiske udstrækning på det valgte tidspunkt.
	Zoom ind.
	Zoom ud.
√ ▼	Stort kort . Kortet åbner i fuld skærm. Det er ikke muligt at navigere på kortet ved fuldskærmsvisning.
	Vælg baggrundskort. Der er mulighed for at vælge otte forskellige baggrundskort fra 1842 til 2012. Desuden er mulighed for ikke at vise et baggrundskort og dermed få hvid baggrund.
	Vis data. Viser en tekstside om den valgte enhed i stedet for en kortside.
	Oversigtskort. Angiver med knappenål det geografiske midtpunkt af den valgte enhed – eller placeringen af et stednavn – på et stiliseret Danmarkskort.

1.2 <u>Søg på stednavn</u>

Der kan her søges på et stednavn, det kan f.eks. være navnet på en landsby eller en gård. Ikke alle gårdnavne vil fremgå af databasen. Brug evt. *Krabsens database* på *www.krabsen.dk* for at finde flere gårde.

Der kan også søges på en administrativ enhed, f.eks. *Ramsø Kommune*, som for resten fandtes 1971-2006. Efter søgning kan du i midten blade dig gennem de op- og evt. nedstigende administrative tilhørsforhold og f.eks. se, hvilke ejerlav, der indgik i Ramsø Kommune. Du kan også klikke på *Vis enheds udstrækning på kort* og se, hvor kommunen lå.

1.3 Søg på dobbeltkort

Her kan der søges ved hjælp af to administrative enheder samtidigt, så kan du f.eks. se, om ejerlavenes grænser følger sognegrænserne, eller hvilke dele af et sogn, der hørte til en herredsret og hvilke til en birkeret.

Øverst til venstre vælges den enhed, man forventer, vil være mindst, f.eks. sogn.

I den nederste vælges den enhed, der forventes at være størst. Klik på farveikonet og vælg en heftig farve, f.eks. en rød, så grænserne skille sig ud fra den anden enheds sorte streger.

Åbn menuerne ved at klikke én gang på et kryds og marker så den ønskede enhed.

Det var sikkert meningen, at man bare skulle sætte markering i ringen ud for en gruppe og så kunne se alle på det valgte tidspunkt gældende enheder samtidigt, men det virker vist stadig ikke.

De sorte linjer viser sognegrænserne. De røde linjer viser birkenes grænser.

Læg mærke til *Hundstrup sogn*. Et venstreklik på kortet vil vise det pågældende steds tilhørsforhold til sogn og evt. birk. Kommer der kun oplysning om sogn, hørte området ikke et til birk, men et herred (herredsfogedembede), for købstæder dog købstad (byfogedembede).

Vi ser, at retskredsenes grænser ikke fulgte Hundstrup sogns grænser, idet den sydvestlige del og den sydøstlige del af sognet begge hørte til Lehn Birk, der var oprettet af Baroniet Lehn, hvis hovedsæde var Hvidkilde gods (der ligger i Egense sogn, som er lidt øst for det viste kort).

For at se, hvilket herredsfogedembede midterdelen af Hundstrup sogn tilhørte, så klik på den røde kasse med det hvide kryds og vælg under *Retslig: Herred*. Nu viser Digdag ved klik på kortet, at det var *Sallinge Herredsret*.

De geografiske herreder, altså dem der anvendtes ved folkeællingerne, får du, hvis du vælger *Geografisk: Geografisk herred*.

1.3.1 <u>De vigtigste administrative enheder</u>

Retslig

Retslig	
Herred	Statens retskreds indtil 1919.
	Ved søgning i DAISY: NN herredsfoged.
Birk	Retskreds oprettet af et erigeret gods' område, dvs. af et len (et baroni eller et grevskab) eller stamhus, fandtes 1660-1919 (dog for det gamle krongods ved København længere op som navn på retskredsen).
	Ved søgning i DAISY: NN birkedommer.
Købstad	Købstadens retskreds, dvs. byfogedembedet.
	Ved søgning i DAISY: NN byfoged.
Retskreds	Det stedlige dommerembede efter 1919.
	Ved søgning i DAISY: NN ret.
Kommunal	
Kommune	gælder alle steder 1971ff.
	DAISY-søgning: NN kommune.
Købstadskommune	gælder købstæderne 1838-1971.
	DAISY-søgning: NN kommune.
Sognekommune	gælder på landet 1841-1971, de var dog ofte pastoratskommuner.
	DAISY-søgning: NN sognekommune (evt. NN-NN sognekommune).

1.3.2 Dette viser DigDag ikke

DigDag kan desværre ikke vise hverken

- pastoraternes udtrækning, eller
- den enkelte ejendoms tilhørsforhold til **godserne** gennem tiden. Den kan heller ikke vise et
- gods' udstrækning på kortene.

I disse tilfælde skal du for **pastoratet** benytte DAISY, og for **godsernes** vedkommende benytte de på min side *www.dannebrog.biz/godser* anførte hjælpemidler på Internettet.